

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра українознавства, культури та документознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
та навчальної роботи

А.М. Мартиненко

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія України»

(назва навчальної дисципліни)

підготовки **бакалавра**

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності **029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа**

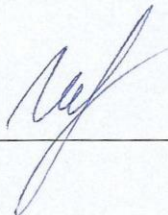
(код і назва спеціальності)

Полтава
2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія України» для студентів спеціальності **029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа**, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Складена відповідно до освітньо-професійної програми «Інформаційна аналітика та PR-діяльність», 2024 року.

Розробники: Передерій І.Г., завідувач кафедри українознавства, культури та документознавства, д. істор. н., професор, Чиркова М.Ю., старший викладач кафедри українознавства, культури та документознавства

Погоджено

Гарант освітньої програми _____ Людмила ЧЕРЕДНИК

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри українознавства, культури та документознавства

Протокол від «28» серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри українознавства, культури та документознавства _____ Ірина ПЕРЕДЕРІЙ

«28» серпня 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією факультету філології, психології та педагогіки

Протокол від «29» серпня 2024 року № 1

Голова навчально-методичної комісії _____ Віктор ЧЕРНИШОВ

«29» серпня 2024 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		форма навчання денна
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>02 Культура і мистецтво</u>	обов'язкова
Загальна кількість годин – 90		
Модулів – 1	Спеціальність <u>029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа</u>	Рік підготовки: 1-й
Змістових модулів – 1		Семестр 1-й
		Лекції 16 год.
Індивідуальне завдання – не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>бакалавр</u>	Практичні, семінарські 14 год.
		Лабораторні 0 год.
		Самостійна робота 60 год.
		Індивідуальна робота: 0 год.
		Вид контролю: екзамен

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 30/60

2. Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України» є формування в студентів системи історичних знань про сутність соціально-політичних процесів, що відбувалися в минулому й відбуваються в сучасній Україні, їх об'єктивну зумовленість.

Завдання дисципліни спрямовані на формування у студентів таких **компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності.

Дисципліна також формує спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 1. Здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах.

СК 2. Здатність використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів контенту та носіїв.

СК 14. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, постійного підвищення рівня інформаційної культури.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Оволодіння знаннями з навчальної дисципліни «Історія України» ґрунтується на знаннях, уміннях та навичках, одержаних під час вивчення шкільного курсу «Історія України».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є ознайомлення студентів із основними періодами державотворчих процесів на теренах України та їх особливостями; розкриття проблеми етногенезу українського народу; а також навчити студентів вільно оперувати сучасними концептами історичної науки та широким фактологічним матеріалом.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти такими програмними результатами навчання:

РН 5. Узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням та використанням.

РН 11. Здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання професійних завдань.

РН 15. Використовувати різноманітні комунікативні технології для ефективного спілкування на професійному, науковому та соціальному рівнях на засадах толерантності, діалогу і співробітництва.

РН 17. Бути відповідальним, забезпечувати ефективну співпрацю в команді.

РН 18. Навчатися з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний поріг рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90 – 100	A	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий , що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82 – 89	B	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній , що забезпечує Здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74 - 81	C	Добре	Здобувач загалом добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	Достатній , конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64 - 73	D	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є	Середній , що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень

			визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	дисципліни.
60 – 63	Е	Достатньо	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній , що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни.
35 - 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/ заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутні.	Низький , не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі екзамену/заліку.	Незадовільний , здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Під час вивчення дисципліни "Історія України" використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

стандартизовані письмові тести для здійснення поточного/проміжного контролю успішності засвоєння студентами навчального матеріалу (здійснюється під час проведення семінарських занять)

модульна контрольна робота у вигляді стандартизованого письмового тестування (проводиться на останньому семінарському занятті) для здійснення підсумкового контролю успішності засвоєння студентами навчального матеріалу

виконання персональних завдань науково-дослідницького характеру, зокрема підготовка виступів (доповідь, доповідь-презентація) на студентську чи загальноуніверситетську наукову конференцію

екзамен, який складається зі стандартизованого письмового тестування, теоретичних і практичних питань, що потребують письмового теоретичного розкриття для підсумкової оцінки успішності засвоєння студентами навчального матеріалу.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ.

Тема 1. Витоки українського народу та його державності

Предмет і завдання курсу. Місце історії України в системі наук. Специфіка соціально-політичного аспекту вивчення історії України. Періодизація історії України.

Поява людини на території сучасної України. Поняття неолітичної революції. Археологічна культура Кукутень-Трипілля – найдавніша хліборобська протоцивілізація на українських землях. Спосіб життя й господарювання, практичні знання й вірування трипільців.

Кочове населення степової України доби раннього залізного віку: кіммерійці, скіфи, сармати, їх взаємодія з місцевими землеробськими племенами. Грецька колонізація Північного Причорномор'я в VII – V ст. до н. е., особливості політичного і соціального устрою грецьких держав-полісів, їхні відносини з скіфо-сарматським і праслов'янським населенням.

Теорії походження українського етносу та його державності. Слов'янське плем'я антів на українських землях (V – VI ст.). Союзи слов'янських племен напередодні утворення держави (VII – VIII ст.)

Тема 2. Русь в українській та світовій історії

Утворення Київської держави. Періодизація історії Русі. Історична роль перших київських князів та їхніх реформ для утвердження державності. Правління Володимира Великого та Ярослава Мудрого – період найвищого піднесення Київської держави. Роль християнства в еволюції Русі. Причини розпаду Давньоруської держави. Русь в історії України та інших східнослов'янських народів.

Причини виникнення і етапи розвитку Галицько-Волинської держави як спадкоємиці політичних, соціально-економічних і духовних традицій Київської держави. Розквіт Галицько-Волинської Русі за Данила Романовича (1199–1205): розбудова міст, протистояння експансії Польщі, Угорщини, Литви та агресії монголо-татар, коронування Папою Римським Інокентієм IV як християнського короля. Причини та наслідки занепаду Галицько-Волинської держави.

Семінарське заняття № 1.

Тема 3. Україна за литовсько-польської доби (друга половина XIV – XVII ст.). Українська козацька держава – Військо Запорізьке.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського (з 1398 р. Великого князівства Литовського, Руського і Жемантійського): характеристика соціально-політичного устрою, зовнішня та внутрішня політика литовських князів. Руський етнополітичний вплив у князівстві.

Історичне значення Кревської (1385 р.) та Городельської (1413 р.) уній в соціально-політичному розвитку українських земель. Українські землі після Люблінської унії (1569 р.) у складі Речі Посполитої: політичний устрій, соціальна структура, правова система. Берестейська церковна унія 1596 р. Братства та їх роль у протидії асиміляційним процесам української культури.

Походження козацтва і Запорозької Січі як своєрідного зародку української державності. Низове та реєстрове козацтво. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний.

Національно-визвольна революція українського народу середини XVII ст., її основні етапи. Створення української козацької держави – Війська Запорозького. Історична роль Б. Хмельницького. Велика Руїна, поділ на Лівобережну Україну. Суспільно-політичний лад України-Гетьманщини та Запорізька Січ.

Поступове обмеження російським царизмом автономії України-Гетьманщини. Роль І. Мазепи, П. Орлика, Д. Апостола у розвитку української державності. «Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорізького» (1710 р.)

Семінарське заняття № 2.

Тема 4. Українські землі у складі Російської та Австрійської (з 1867 р. Австро-Угорської) імперій.

Малоросійська політика російського царизму. Зруйнування Запорізької Січі (1775 р.) і ліквідація Гетьманщини. Набуття козацькою старшиною статусу дворянства.

Поділ Польщі між Росією і Австро-Угорщиною та специфіка соціально-економічного розвитку українських земель у складі двох імперій. Просвітницькі реформи Марії-Терезії та Йосипа II кінця XVIII ст., їхній вплив на розвиток Галичини та Північної Буковини.

Суспільно-політичні рухи в Російській та Австрійській імперіях у першій половині XIX ст. Роль Кирило-Мефодіївського товариства (1845–1847 рр.) і Т. Шевченка в українському національно-визвольному русі.

Вплив революції 1848–1849 рр. в Австро-Угорщині на соціально-економічне становище і суспільно-політичний розвиток Галичини. Історичне значення діяльності Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові та греко-католицької церкви у національному відродженні в Західній Україні.

Реформи 60-80-х рр. XIX ст. у Російській імперії та їх вплив на соціально-економічний розвиток Наддніпрянської України.

Національна політика російського царизму в Україні (Валуєвський циркуляр, 1863 р., Емський указ, 1876 р.) та її вплив на розвиток українського руху. Суспільна і політична думка в Україні другої половини XIX – початку XX ст. Поява перших українських політичних партій. Ідеологія політичного українського самостійництва у політичних доктринах передового українства наприкінці XIX – на початку XX ст.

Столипінська аграрна реформа та її наслідки для України. Особливості економічного життя Галичини, Буковини і Закарпаття.

Парламентська діяльність українців у російській Державній Думі та австрійській Державній Раді (рейхсраті). Перша світова війна та Україна.

Семінарське заняття № 3

Тема 5. Українська революція 1917-1921 рр. Коротка доба відновлення української державності.

Лютнева загальноросійська революція 1917 р. та її відгомін в Україні. Створення Української Центральної Ради та її Універсали.

Більшовицький переворот у Петрограді та Україна. Створення радянської Української Народної Республіки і початок більшовицької агресії проти УНР (кінець 1917 – поч. 1918 рр.). Бій під Крутами. Брестський мирний договір УНР з країнами Четверного союзу і німецько-австрійська окупація України. Історичні уроки Центральної Ради.

Проголошення Гетьманату П. Скоропадського. Зовнішня та внутрішня політика Української Держави. Поширення махновського руху. Створення Українського національного союзу, Директорії та антигетьманське повстання.

Утворення Західноукраїнської Народної Республіки, відновлення УНР, створення УСРР. Політика Директорії. Акт Злуки УНР і ЗУНР.

Більшовицький та денікінський режими в Україні. Запровадження політики «воєнного комунізму». Поширення антикомуністичного повстанського руху в Україні.

Українсько-польська війна. Варшавська угода 1920 р. Польсько-радянська війна. Ризький мир 1921 р. Окупація України більшовиками.

Семінарське заняття № 4.

Тема 6. Україна у міжвоєнний період та в роки Другої світової війни.

Створення комуністичної неоімперії – СРСР і місце в ньому України. Нова економічна політика та її наслідки для України. Політика коренізації (українізації) та національно-культурне відродження в Україні.

Сталінський «великий перелом» 1929 р. як перехід від радянської диктатури на основі НЕПу до комуністичного тоталітаризму на основі масових політичних репресій, терору та авторитарної диктатури. Сталінська надіндустріалізація і суцільна колективізація, їх наслідки в Україні. Голодомор 1932 – 1933 рр. як складова радянської геноцидної політики проти України.

Особливості розвитку західноукраїнських земель у міжвоєнний період у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Соціально-економічне гноблення і національні утиски з боку польської та румунської влади щодо українців. Проголошення незалежності Карпатської України. Створення ОУН і інтегральний націоналізм Д. Донцова як ідеологічна основа її діяльності.

Договір про ненапад між СРСР і Німеччиною (так званий «Пакт Молотова – Ріббентропа»), Договір про дружбу і кордон між СРСР та Німеччиною, початок Другої світової війни. Радянська окупація та радянська Галичини і Волині 1939 р. Захоплення Радянським Союзом Північної Буковини та Південної Бессарабії у 1940 р., приєднання їх до УРСР. Напад Німеччини на СРСР. Спроба ОУН(б) відновити українську державність 30 червня 1941 р.

Евакуація і оборонні бої Червоної Армії в 1941 – 1942 рр. в Україні. Окупаційний режим в Україні: масове примусове вивезення цивільного населення на роботу до Третього рейху, концтабори для військовополонених, Голокост євреїв, знищення населених пунктів за підозрою у симпатіях до партизанів. Створення УПА. Розгортання двох підпільно-партизанських рухів у 1941–1943 рр.: під керівництвом ОУН(б) та КП(б)У. Визволення радянськими військами України в 1943 – 1944 рр. Закінчення Другої світової війни і воз'єднання українських земель на основі рішень Ялтинської та Потсдамської міжнародних конференцій 1945 р. Членство УРСР в ООН та інших міжнародних організаціях як оцінка внеску українського народу у перемогу над нацизмом.

Семінарське заняття № 5.

Тема 7. Розвиток УРСР після Другої світової війни.

«Холодна війна» як фактор післявоєнного розвитку України в складі СРСР. Українська еміграція. Післявоєнна відбудова України та її особливості в західних областях.

ОУН-УПА в боротьбі проти радянської влади в Західній Україні. Ліквідація греко-католицької церкви та її наслідки.

Посилення сталінської політичної реакції в кінці 40-х – на початку 50-х рр. ХХ ст.: масові депортації поляків, українців, корінних народів Криму, Голодомор 1946-1947 рр. Політичні компанії проти «українського буржуазного націоналізму» і «космополітизму».

Початок реформування сталінського тоталітаризму в 1953 р. Розвиток України в період хрущовських реформ. Крах реформаторської діяльності М. Хрущова та його роль в історії України.

Косигінські реформи другої половини 60-х рр. і обставини їх згорання. Концепція «розвинутого соціалізму» – ідейна основа суспільно-політичного застою в СРСР. Загострення соціально-політичних проблем розвитку України: стагнація економіки, тотальний товарний дефіцит, русифікація та переслідування за обстоювання українства (каральна психіатрія); тотальний контроль КПРС за проявами громадсько-суспільної,

творчої, релігійної активності, затяжна війна в Афганістані, існування «залізної завіси» відносно Західного світу, суспільна апатія.

Еволюція українського опозиційного руху в Україні (середина 1950-х - середина 1980-х років): від культурництва «шістдесятників» до організованої політичної опозиції дисидентів. Українська гельсінська група (1976, з 1988 – Спілка), пошуки нових форм боротьби та ступінь їх впливу на українське суспільство.

Семинарське заняття № 6.

Тема 8. Національно-державне відродження українського народу.

Політика перебудови та її криза у 1989 – 1991 рр. Зростання громадської активності українського суспільства наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. Народний Рух України. Перемога національно-демократичних сил на виборах до місцевих рад у західних областях України (1990 р.). Революція на граніті. Прийняття Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р. «Декларації про державний суверенітет України».

Історичні обставини розпаду СРСР і здобуття Україною державної незалежності в 1991 р.: серпневі події в Москві; прийняття Верховною Радою України Акту про державну незалежність 24 серпня; Всеукраїнський референдум і вибори Президента України 1 грудня; ліквідація СРСР у Біловезькій пущі 8 грудня; створення Співдружності Незалежних Держав.

Міжнародне визнання незалежності України та її територіальної цілісності. Політика роззброєння. Кризовий суспільно-політичний розвиток України в 1990-х рр. Прийняття Конституції України в 1996 р. та подальші зміни до неї. «Помаранчева революція» 2004 р. Процеси формування політичної нації та громадянського суспільства в сучасній Україні. Суспільно-політичні рухи і політичні партії. Міжнаціональні та міжконфесійні відносини.

Проблеми євроінтеграції України в суперечностях світової глобалізації. Фінансово-економічна криза 2008–2009 рр. Політична криза в Україні 2013–2014 рр. «Революція гідності». Анексія Криму Росією. Проросійські виступи та російська збройна агресія на Сході України. Асоціація з ЄС.

Повномасштабне військове вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 р.

Семинарське заняття № 7.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усьо го	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Історія України						
Тема 1. Витоки українського народу та його державності	10	2	0			8
Тема 2. Русь в українській та світовій історії	10	2	2			6
Тема 3. Україна за литовсько-польської доби (друга половина XIV – XVII ст.). Українська козацька держава – Військо Запорізьке	12	2	2			8
Тема 4. Українські землі у складі Російської та Австрійської (з 1867 р. Австро-Угорської) імперій	8	2	2			4
Тема 5. Українська революція 1917-1921 рр. Коротка доба відновлення української державності	10	2	2			6
Тема 6. Україна у міжвоєнний період і в роки Другої світової війни	10	2	2			6
Тема 7. Розвиток УРСР після Другої світової війни	12	2	2			8

Тема 8. Національно-державне відродження українського народу	18	2	2			14
Усього годин	90	16	14			60

9. Перелік питань для семінарських занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин
		для денної форми
1	<p>1. Концепції походження та території формування слов'ян, характеристика їхнього суспільства напередодні об'єднання у ранньофеодальну державу.</p> <p>2. Утворення і розвиток Київської держави за перших Рюриковичів.</p> <p>3. Найвище піднесення Давньоруської держави за доби великих князів Володимира Святославовича та Ярослава Володимировича.</p> <p>4. Роль християнства в соціально-політичній еволюції Русі.</p> <p>5. Передумови та етапи створення Галицько-Волинського князівства. Внутрішня та зовнішня політика Данила Галицького.</p>	2
2	<p>1. Передумови та причини виникнення козацтва, його соціальна база. Теорії походження козацтва та Запорізької січі.</p> <p>2. Причини та рушійні сили Національно-визвольної революції українського народу середини XVII ст.</p> <p>3. Основні етапи Національно-визвольної революції (Зборівський мир, Білоцерківський мир, Переяславська рада, Березневі статті).</p> <p>4. Козацько-гетьманська держава – Військо Запорізьке..</p> <p>5. Велика Руїна і поділ України в другій половині XVII ст. (Андрусівський мир, Трактат про вічний мир): причини та наслідки.</p> <p>6. Гетьманщина у складі Московської держави. Історична роль І. Мазепи, П. Орлика, Д. Апостола.</p>	2
3	<p>1. Початок національного відродження. Діяльність масонських організацій. Малоросійське товариство. Декабристи. Кирило-Мефодіївське товариство і Т. Шевченко. Український національно-визвольний рух на території Австрійської імперії та його напрями.</p> <p>2. Реформи Марії Терезії та Йосифа II, їх вплив на соціально-економічне становище українських земель у складі Австрійської імперії у другій половині XVIII ст. Вплив революції 1848–1849 рр. в Австро-Угорщині на розвиток українських земель.</p> <p>3. Соціально-економічне та суспільно-політичне становище українського народу у складі Російської імперії в XIX ст. Реформи Олександра II.</p> <p>4. Розвиток українських суспільно-політичних рухів у другій половині XIX ст.: хлопомани, громадівці, москвофіли, народовці. Переслідування українського руху російською владою. Братство тарасівців.</p> <p>5. Поява перших політичних партій. Створення РУП, її еволюція та розпад на нові партії. М. Міхновський і формування ідеології українського націоналізму.</p> <p>6. Українські землі на початку XX ст. Столипінська земельна реформа та її наслідки для України. Революційні події 1905 – 1907 рр.</p> <p>7. Перша світова війна та Україна.</p>	2

4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Початок української революції 1917 р. Центральна Рада: шлях від автономізму до незалежності України. 2. Створення радянської Української Народної Республіки в Харкові. Більшовицька агресія. Брестський мир. 3. Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Внутрішня та зовнішня політика: успіхи і прорахунки. 4. Директорія УНР. Друга українсько-більшовицька війна. Отаманщина і єврейські погроми. 5. Західноукраїнська Народна Республіка: обставини проголошення, внутрішня та зовнішня політика, причини ліквідації. 6. Більшовицький і денікінський режими в Україні в 1919 р. Політика «воєнного комунізму» в Україні та антирадянський повстанський рух. Голод 1921-1922 рр. 	2
5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Утворення СРСР. „Нова економічна політика” в Україні. Політика „українізації” та її наслідки. 2. Індустріалізація, насильницька колективізація, Голодомор 1932 – 1933 рр., сталінські політичні репресії в Україні. 3. Західна Україна у міжвоєнний період: політика колонізації та пацифікації; радикалізація національно-визвольного руху у 20–30-х роках ХХ ст. Діяльність УВО та ОУН. Теорія «інтегрального націоналізму» як ідеологічна платформа українських націоналістів. 4. Українські землі у складі Румунії та Чехословаччини у 20–30-х роках ХХ ст. Проголошення незалежності Карпатської України. 5. Пакт Молотова-Ріббентропа та Возз’єднання українських земель на початку Другої світової війни. Сталінська політика на західноукраїнських землях в 1939–1941 рр. 6. Діяльність ОУН та УПА в роки нацистської окупації України (1941–1944 рр.): проголошення Акту відновлення Української Держави, антинацистський та антирадянський спротив. Радянський антифашистський рух опору. 7. Характер німецько-радянської війни 1941–1945 рр. для українського народу. Ціна перемоги і внесок українського народу. 	2
6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення сталінської політичної реакції на межі 40-50-х рр.: депортації українців, корінних народів Криму, Голодомор 1946-1947 рр., «жданівщина». Радянізація західних областей України та ліквідація греко-католицької церкви. 2. Розвиток України в період хрущовських реформ. Десталінізація радянського політичного режиму. Причини завершення «хрущовської відлиги». 3. Україна в умовах суспільно-політичного застою в СРСР: тотальна криза економіки й суспільства. 4. Еволюція українського опозиційного руху в Україні (1950-1980-і роки): від культурництва «шістдесятників» до організованої політичної опозиції дисидентів. Українська гельсінська спілка. 5. Особливості політики перебудови в Україні. Аварія на ЧАЕС. 	2
7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наростання кризових явищ у суспільно-політичному житті у 1989 – 1991 рр. Діяльність Народного Руху України. 2. Передумови прийняття «Акту проголошення незалежності України» від 24 серпня 1991 р. та його історичне значення. 3. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток незалежної України. 	2

	4. Феномен Майданів в українській історії: причини, перебіг подій та наслідки. 5. Зовнішня політика незалежної України: від позаблокового та без'ядерного статусу до асоціації з ЄС і наміру вступу до НАТО. 5. Етапи російсько-української війни: анексія Криму, боротьба проти російської агресії на сході України, повномасштабне військове вторгнення РФ 24 лютого 2022 р.	
	Усього	14

10. Перелік питань для практичних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин
		для денної форми
	Практичні заняття не передбачені*	

11. Перелік питань для лабораторних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин
		для денної форми
	Лабораторні заняття не передбачені*	

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студента є: навчитися користуватися бібліотечними фондами і каталогами, працювати з історичними та літературними джерелами, складати конспекти, аналізувати матеріал, порівнювати різні наукові концепції та робити висновки.

Види самостійної роботи студента:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до семінарських занять;
- опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими в робочій навчальній програмі дисципліни;
- підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
- відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри);
- підготовка до складання іспиту за контрольними питаннями.

Питання для самостійного вивчення студентами

№ з/п	Назва питань	Кількість годин
		для денної форми
1	Наукова періодизація історії України.	2
2	Культура Кукутень-Трипілля – найдавніша хліборобська протоцивілізація на українських землях	2
3	Кочове населення степової України доби раннього залізного віку: кіммерійці, скіфи, сармати.	2
4	Значення античних міст-держав Північного Причорномор'я в історії українського народу	2

5	Ярослав Мудрий як будівничий Давньоруської державності	2
6	Політичні підсумки Любецького з'їзду	2
7	Вплив зовнішніх чинників на політичний розвиток руських князівств (половецька загроза, монгольські завоювання)	2
8	Роль руських князів і боярства в політичному житті Великого князівства Литовського і королівства Польщі.	2
9	Магдебурзьке право, його роль у розвитку українських міст.	2
10	Героїчні військові походи українського козацтва. Політика П. Сагайдачного та її історичне значення.	2
11	Козацько-селянські повстання кінця XVI ст. – 1638 р.: причини, характер і значення в соціально-політичній історії України.	2
12	Роль Івана Мазепи у розвитку української культури.	2
13	М. Драгоманов як соціальний мислитель.	2
14	Братство тарасівців.	2
15	Промисловий переворот, урбанізація та початок руйнування традиційного українського села	2
16	Утворення українських політичних партій у Галичині: Русько-українська радикальна партія, Українська національно-демократична партія, Українська соціал-демократична партія.	2
17	Початок трудової еміграції українців.	2
18	Громадсько-політична діяльність І. Франка.	2
19	Концепція українського націоналізму та модель української держави у візії М. Міхновського.	2
20	Формування ідеї соборної України.	2
21	Легіон Українських Січових Стрільців та його бойовий шлях.	2
22	Формування націонал-комунізму в Україні в 1919–1920 рр.	2
23	Карпатська Україна в 1938-1939 рр.	2
24	Депортація корінних кримців сталінським режимом.	2
25	Входження Криму до складу Української РСР.	2
26	Діяльність «Української гельсінської групи».	2
27	Чорнобильська катастрофа та її наслідки.	2
28	Революція на граніті	2
29	Особливості становлення багатопартійності в незалежній Україні	2
30	«Революція Гідності»: історична оцінка подій листопада 2013 – березня 2014 рр. в Україні.	2
	Разом	60

13. Індивідуальні завдання

Не передбачено планом.

14. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються вербальні, наочні та практичні методи навчання.

Вербальні та наочні методи навчання використовуються під час лекцій, семінарських занять, індивідуальних та групових консультацій, практичні – при проведенні семінарських занять, здійсненні студентами самостійної роботи та виконанні індивідуальних завдань.

Під час проведення лекцій та семінарських занять використовуються такі вербальні методи як розповідь, пояснення, лекція, бесіда, диспути, дискусії.

До числа наочних методів, які застосовуються при викладанні дисципліни, належать: ілюстрація, демонстрація, віртуальна екскурсія.

При здійсненні студентами самостійної роботи та виконанні індивідуальних завдань також використовуються інтерактивні методи навчання (робота у малих групах, мозковий штурм, опрацювання дискусійних питань).

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєння студентами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час семінарських занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи та індивідуальних завдань, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому семінарському занятті. Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування чи написання студентами контрольних робіт), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять, під час групових консультацій або ж за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі семестрового екзамену.

16. Розподіл балів, які отримують студенти

Схема нарахування балів* з навчальної дисципліни «Історія України» за видами робіт для здобувачів денної форми навчання

Види робіт / контролю	Перелік тем							
	Тема 1. Витоки українського народу та його державності	Тема 2. Русь в українській та світовій історії	Тема 3. Україна за литовсько-польської доби (друга половина XIV – XVII ст.). Українська козацька держава – Військо	Тема 4. Українські землі у складі Російської та Австрійської (з 1867 р. Австро-Угорської) імперій	Тема 5. Українська революція 1917-1921 рр. Коротка доба відновлення української державності	Тема 6. Україна у міжвоєнний період і в роки Другої світової війни	Тема 7. Розвиток УРСР після Другої світової війни	Тема 8. Національно-державне відродження українського народу
	Практичне заняття							
	1	2	3	4	5	6	7	
Доповідь	5	5	5	5	5	5	5	
Презентація	1	1	1	1	1	1	1	
Виконання завдань самостійної роботи	1	1	1	1	1	1	1	
Всього за темами	1	7	7	7	7	7	7	
Екзамен	50							
Всього за результатами вивчення навчальної дисципліни	100							

*В таблиці вказана максимальна кількість балів, які можна набрати за видами робіт

Шкала та критерії оцінювання відповіді за результатами доповіді

Бали	Критерії оцінювання
5	Студент/ка вільно володіє фактологічним матеріалом і термінологічним апаратом, правильно його використовує у доповіді, робить власні висновки та узагальнення; доповідає впевнено, без допомоги конспекту. Правильно відповідає на більшість питань викладача та студентів. Питання розкрито повністю, присутні всі структурні елементи доповіді, що свідчить про відмінне засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання.
4	Студент/ка виявляє досить повні знання матеріалу, добре володіє термінологічним апаратом, може наводити приклади. Питання розкрито повністю, але під час доповіді доволі часто використовується конспект. Дає відповіді на питання викладача та студентів, що свідчить про добре засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання.
3	Студент/ка демонструє знання матеріалу в достатньому обсязі, але сильно «залежить» від конспекту, припускається фактологічних неточностей, невпевнено володіє термінологічним апаратом, механічно відтворює матеріал без його критичного оцінювання. Відповідає на поставлені запитання з помилками, хоча може їх виправити зі сторонньою допомогою.
2	Студент/ка відповідає, читаючи з конспекту, без допомоги якого у матеріалі орієнтується слабо, припускається принципових помилок. не володіє термінологічним апаратом і фактологічним матеріалом. Відповідає на запитання викладача та студентів тільки зі сторонньою допомогою. Матеріал розкриває проблему частково.
1	Студент/ка читає з конспекту, матеріал відповіді розкриває проблему поверхово чи фрагментарно. На поставлені запитання відповіді не може.
0	Відсутність підготовленої доповіді, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.

Шкала та критерії оцінювання виконання презентації

Бали	Критерії оцінювання
1	Виконана презентація відповідає темі доповіді студента/ки та створює додаткові візуальні ефекти для аргументації матеріалу.
0,5	Виконана презентація відповідає темі доповіді, але містить зайве нагромадження інформації, що заважає цілісному сприйняттю матеріалу.
0	Презентація відсутня.

Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами складання екзамену

Завдання	Бали	Критерії оцінювання
1. Тестування	0-30	Кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів ($1 \times 1 = 1$), правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.
2. Практичне завдання	16-20	Завдання розкрито повністю та правильно, відповідь демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, знання головних дат з історії України), висновки самостійні, висловлюють своє ставлення до тих чи інших проблем, що свідчить про високий рівень засвоєння матеріалу відповідно до програмних результатів навчання.

	11-15	Завдання розкрито правильно, продемонстровано теоретичні знання з навчальної дисципліни, але у відповідях наявні певні неточності і похибки щодо логіки викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу, що свідчить про достатній рівень засвоєння матеріалу відповідно до програмних результатів навчання.
	6-10	Завдання розкрито неповно та / або логіка відповідей вимагає істотного виправлення, відсутнє або неправильне посилання на першоджерела, у висновках відсутня самостійність, що свідчить про середній рівень засвоєння теоретичного матеріалу відповідно до програмних результатів навчання.
	0-5	Завдання не розкрито або наявні суттєві помилки, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, немає посилання на першоджерела, порушена логічність викладу матеріалу, відсутні висновки, що не може свідчити про формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна рейтингова система оцінювання	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A – відмінно	5 – відмінно
82 – 89	B – дуже добре	4 – добре
74 – 81	C – добре	
64 – 73	D – задовільно	3 – задовільно
60 – 63	E – достатньо	
35 – 59	FX – незадовільно з можливістю повторного складання	2 – незадовільно
0 – 34	F – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них:

– при підсумковому контролі у вигляді екзамену 50 балів відведено на поточний контроль, а 50 балів – на підсумковий (для допуску до екзамену необхідно мати не менше 25 балів поточної успішності).

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються наступним чином (розподіл орієнтовний):

- робота на семінарських заняттях (відповіді на семінарах, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних занять) – до 50 балів.

Присутність на лекціях і семінарах не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 25 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль Підсумковим контролем є екзамен. Він здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті імені Юрія Кондратюка»

17. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до семінарських занять з навчальної дисципліни «Історія України» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / уклад. М. Ю. Чиркова. Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2024. 39 с.

18. Рекомендована література

Базова

1. Бойко О. Історія України: підручник. 9-те вид., перероб., допов. Київ: Академія, 2023. 560 с.
2. Брусакова О.В., Греченко В.А., Малютіна О.К. Історія України: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2023. 386 с.
3. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2024. 408 с.
4. Історія державності та культури України: навч. посіб. / Р.Д. Зінкевич, О.М. Ратушна. Львів: Львівська політехніка, 2020. 240 с.
5. Історія України: навч. посіб. / В.І. Танцюра, С.М. Куліш, О.О. Пересада. Вид. 2-ге, випр. та допов. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. 535 с.
6. Каденюк О.С., Сажко В.В. Історія та культура України: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти. Кам'янець-Подільський: вид-во ЗВО «Подільський державний університет», 2022. 356 с.
7. Комаринська З.М. Історія України: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2022. 451 с.
8. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків: КСД, 2022. 512 с.
9. Хрестоматія з історії України. Текст: для здобувачів першого освіт. рівня «бакалавр» / упоряд. В. Полторак. Одеса: ОНУ, 2020. 163 с.
10. Bilenky S. Laboratory of Modernity. Ukraine between Empire and Nation, 1772-1914. London; Chicago; Edmonton; Toronto, 2023. 596 p.; 8 maps, 19 tables
11. Kuzio T. Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War. Autocracy-Orthodoxy-Nationality. New York, 2022. 280 p. (Europa Country Perspectives)
12. Rychka V. Ucraina e Russia: incroci di storia. L'eredità storico-culturale della Rus' medievale e la formazione dell'identità ucraina e moscovita. Siena: Università per Stranieri di Siena, 2024. 237 s.
13. Гула Р., Передерій І. Політичні ідеї консерватизму в контексті розвитку історичного процесу в Україні 1900–1917 рр. Український історичний журнал. 2017. № 5. С.146-165.
14. Гула Р., Передерій І. Російський фашизм: ідеологічні основи, історія становлення та сучасні модифікації. Український історичний журнал. 2017. №2. С.160-182.

Допоміжна

1. Бугрій В. С. Історія та культура України: навч. посіб. Суми : Цьома С.П., 2017. 316 с.

2. Віхи історії України в документах і матеріалах (1939-1991 рр.): хрестоматія / уклад.: О.В. Власюк та ін.. Рівне ; Острогоз : Волинські обереги, 2015. 446 с.
3. Віднянський С.В., Вегеш М.М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2021. 372 с.
4. Гула Р.В., Гаращенко Л.Б., Дерев'янка Л.І. Вітчизняна історія у схемах: посібник-додаток до навчальної дисципліни «Історія України». Полтава: ПолтНТУ, 2018. 137 с.
5. Гула Р., Передерій І. Путінська росія: «Третій рим» чи «Четвертий райх»? (Аспекти політологічного аналізу). *Суспільно-політичні процеси*. Наукове видання Академії політичних наук України. Київ: Вид-во «Політія», 2022. Вип. 19. С. 171-195.
6. Гула Р.В., Передерій І.Г. Феномен більшовизму ранньорадянської доби: доктрина, політична практика, еволюційні зв'язки. *Гуманітарні студії: історія і педагогіка*. Науковий журнал. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. Вип 1. С. 26-37.
7. Гула Р., Передерій І. Практика релігійного терору в Галичині з боку російської окупаційної влади (1914–1915 рр.). *Міжрелігійний діалог та його вплив на суспільство, політику, бізнес, культуру*: зб. матеріалів міжн. наукової конференції, Тернопіль, 13 жовтня 2021 р. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2021. С. 82 - 86.
8. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. Київ: «Видавець Корбуш», 2023. 720 с.
9. Даниленко В.М. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії. Київ: Інститут історії України НАН України, 2018. 278 с.
10. Історія України: суспільство, культура, державність: навч. посіб. / П. В. Вербицька та ін.; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 267 с.
11. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Кліо, 2019. 247 с.
12. Крип'якевич І. Історія України. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 502 с.
13. Литвин В.М. Незасвоєні уроки: 1917-1991. Київ: Видавничий дім "АДЕФ-Україна", 2023. 1032 с.
14. Марочко В., Мовчан О. 1932-1933: Хроніка Голодомору в Україні. Київ : Вид-во «КЛІО», 2020. 293 с.
15. Мицик Ю., Бажан О. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. 4-те вид. Київ: Вид-во «КЛІО», 2024. 688 с.
16. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2-х т. Київ: Либідь, 1992. Т. 1. 591 с.; Т. 2. 608 с. , 2005. 162 с.
17. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція, 1648 - 1676. Київ : Арій, 2016. 478 с.
18. Українське століття (1921-2021): витоки, уроки, перспективи державотворення. Нариси / відп. ред. В. Смолій; наук. конс. Г. Боряк; авт. кол.: Т. Водотика, В. Головка, Ст. Кульчицький, Л. Якубова. Київ: ТОВ Видавництво «Кліо», 2021. 560 с.
19. Чиркова М. Боротьба за визнання Голодомору 1932-1933 рр. геноцидом як складова міжнародної політики України. *Міжнародні відносини та світова політика: нові тренди переосмислення минулого*: збірник наукових праць. Запоріжжя. ЗНУ, 2024. С. 101-106. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19369>
20. Чиркова М. І. М. Стешенко – Іван-воїн національної школи. *Матеріали XVI наукового семінару «Роль визначних особистостей – митців, діячів науки та культури у процесі формування національної самосвідомості наприкінці XIX – на початку XX ст.»*, приурочений до дня народження Михайла Петровича Старицького. / упоряд. А. Пузиркова, док. і. н. О. Ковалевська, кан. і. н. О. Гураль, Н. Терехова, О. Мокану. Літ. ред. І. Чиркова. Київ, 2021. С. 136-145.
21. Чиркова М.Ю. Доля українського селянства у XX столітті крізь призму історії однієї родини. *Сумські історико-краєзнавчі студії*. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Суми, 28 жовтня 2021 р.) / редкол.:

Д. В. Кудінов (голова), О. М. Клочко, М. А. Михайліченко, В. О. Оліцький. Суми: ФОП Цьома С.П., 2021. С. 218-223.

22. Hula R.V., Perederii I.H. Putinism - «rashism» - fascism – essence modern russian political system. *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 24 листоп. 2022 р. Полтава: , 2022. С. 264-267.

19. Інформаційні ресурси

1. Дистанційний курс «Історія України». URL: <https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=1426>
2. Інститут історії України НАН України. URL: <http://history.org.ua/uk>
3. Інститут всесвітньої історії НАН України. URL: <https://ivinas.gov.ua/>
4. Електронний архів українського визвольного руху. URL: <https://avr.org.ua/>
5. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>
6. «Ізборник». Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: <http://litopys.org.ua>
7. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/>